

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเป็นความพยายามของภาครัฐที่จะขยายความร่วมมือระหว่างกันและช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจซึ่งโอกาสของความเป็นไปได้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าการรวมกลุ่มทางการเมือง ประเทศไทยในฐานะผู้นำสำคัญของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ผลักดันให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนขึ้น เพื่อขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งส่งเสริมให้เกิดการซื้อขาย และลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน ซึ่งการเปิดเสรีสินค้าเกษตรได้ก่อให้เกิดผลต่อภาวะการส่งออกสินค้าเกษตรในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามรายละเอียดและเงื่อนไขของการลดภาษี ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าจับตามองว่า ประเทศไทยได้รับประโยชน์หรือผลกระทบจากพันธกรณีดังกล่าวนี้อย่างไร โดยเฉพาะยางพาราซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย

ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนของยางพาราแปรรูปขั้นต้นก่อนการเข้าร่วมเขตการค้าเสรี อินโดนีเซียเรียกเก็บในอัตราร้อยละ 5 ส่วนฟิลิปปินส์ กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์เรียกเก็บในอัตราร้อยละ 10 ในขณะที่ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอื่น ๆ ไม่มีการเรียกเก็บภาษีนำเข้า ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ยางเป็นสินค้าที่ทุกประเทศเรียกเก็บภาษีนำเข้า

ระหว่างร้อยละ 20-50 ทั้งนี้ประเทศต่าง ๆ คงไว้ซึ่งสิทธิในการจัดสินค้าเข้าโปรแกรมการลดภาษีตามแต่ศักยภาพและความเหมาะสมของอุตสาหกรรมภายในประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นเพียงประเทศเดียวที่กำหนดให้ผลิตภัณฑ์จากทุกประเภทเป็นสินค้าในโปรแกรมการลดภาษีแบบเร่งรัด ในขณะที่ประเทศอื่นๆ กระจายไว้ในประเภทลดภาษีแบบธรรมดา โดยแยกไว้ในรายการลดภาษีเป็นการชั่วคราว และรายการยกเว้นการลดภาษี

จากการเข้าร่วมข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียนพบว่า ผลกระทบหลักที่เกิดจากการที่ประเทศไทยลดภาษีให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียนมีน้อยมากเนื่องจากยางพาราที่ยังคงมีการเรียกเก็บภาษีนั่นเป็นสินค้าที่ไทยส่งออกมากกว่านำเข้า ในขณะที่ผลกระทบรองที่เกิดจากกรณีที่ประเทศสมาชิกต้องลดภาษีให้แก่ประเทศไทยพบว่า ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการลดภาษีนำเข้าถุงมือยางตั้งแต่ปี 2538 ในขณะที่ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์ และถุงยางอนามัยได้รับประโยชน์ในปี 2544 สำหรับผลกระทบรวมพบว่า ยางพาราแปรรูปขึ้นต้นเป็นสินค้าที่ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ในอาเซียนสามารถผลิตกันได้เองแทบทุกประเทศ ทำให้ปริมาณการซื้อขายระหว่างกันอยู่ในระดับต่ำมาก การส่งออกจึงหนักไปที่การส่งออกเพื่อนำไปจำหน่ายต่อ โดยมีสิงคโปร์เป็นตัวกลางในการรับซื้อจากประเทศผู้ผลิตต่างๆ เพื่อส่งออกให้กับประเทศผู้ซื้อปลายทางอีกทอดหนึ่ง ส่วนผลิตภัณฑ์ยางเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายระหว่างกันอยู่บ้าง แต่ก็มีข้อจำกัดในเรื่องของศักยภาพและระดับเทคโนโลยีการผลิตสินค้า อย่างไรก็ตามข้อตกลงเขตการค้าเสรีได้นำไปสู่การหันเหทิศทางการค้า และการสร้างปริมาณการค้าระหว่างกันในประเทศสมาชิก ที่เริ่มหันมาซื้อสินค้านี้ระหว่างกันเองเพิ่มมากขึ้น แทนการสั่งซื้อจากประเทศนอกกลุ่ม ส่วนสถานการณ์การส่งออกยางพาราไปยังประเทศคู่ค้าหลัก 3 ประเทศพบว่า ไทยยังคงครองส่วนแบ่งการตลาดสูงสุดในช่วงปี 2541-2544 ในการส่งออกไปประเทศญี่ปุ่นและจีน ในขณะที่อินโดนีเซียครองส่วนแบ่งการตลาดสูงสุดในการส่งออกไปประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกานำเข้ายางแท่งเป็นหลัก ซึ่งไทยยังเป็นรองอินโดนีเซียในอุตสาหกรรมประเภทนี้

อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยไม่สามารถกำหนดราคาส่งออกยางพาราได้เอง ต้องกำหนดราคาซื้อขายตามตลาดสิงคโปร์ ทั้งที่ไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางธรรมชาติรายใหญ่ที่สุดของโลกถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องเร่งแก้ไข โดยประเทศไทยต้องควบคุมหรือลดปริมาณการผลิตลงเพื่อลดอุปทานในตลาดลง ซึ่งจะช่วยรักษาเสถียรภาพราคายางได้ในระดับหนึ่ง สำหรับนโยบายในระยะยาวไทยควรพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางการค้ายางแทนสิงคโปร์ให้ได้ รวมทั้งเร่งพัฒนาความเป็นผู้นำตลาดในส่วนของการยางแท่งเพิ่มเติม ซึ่งปัจจุบันไทยเป็นผู้นำตลาดเฉพาะในยางแผ่นรมควันเท่านั้น รวมทั้งยังต้องปรับสัดส่วนการผลิตมาให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ยางให้มากขึ้น ลดการผลิตยางพาราแปรรูปขึ้นต้นลง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า

Thailand, as an ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) leader, has been making a hard effort to promote an expansion of economic cooperation within the region, with a view that this can be a less complicated alternative than forming a political integration. The economic cooperation is believed to significantly create transactions and decrease regional trade barriers. However, the free trade in the agricultural commodities may bring in negative effects on the products in several ways, depending on tax details and conditions. This poses a question as whether Thailand would benefit from being a member of the AFTA.

Researches disclosed that, before entering into the Free Trade Area Agreement, a rate of 5 per cent tax were imposed on primary-processed rubber product imported into Indonesia and 10 per cent for those imported into Philippines, Cambodia, Laos and Myanmar. Meanwhile, Thailand and other member countries duly applied 0 per cent. Every country, nevertheless, levied high level import tax rates of 20–50 per cent on rubber products. The tax scheme is, however, not compulsory. Each member is entitled to set up its tax reduction plan according to its economic potentials as deemed appropriate and Thailand is the only country which set all categories of rubber product in the “Fast Track Program”. None the less, other members apply their “Normal Track Program” which could be either classified as “Temporary Exemption List” and “General Exemption List”.

The study indicated that, in entering into the agreement, the negative effects in getting into the “Fast Track Program” has been found to be minimal because Thailand exports more rubber products than what it imports. On the other hand, Thailand has been benefited from tax reduction on rubber gloves imports since 1995 and been better off in importing car and motorcycle rubber tyres and condoms since 2001. For the general impact the research revealed that intra-region trades in primary rubber product are very limited since almost every member are rubber producers themselves. The rubber exports of each country are especially conducted for “re-export” purpose, with Singapore acting as a go-between to distribute the products worldwide. The intra-region trade is evident, but it is quite limited in term of production technology. However, the free trade agreements have actually led to “Trade

Diversion” rather than “Trade Creation” between members. Members tend to increase the intra-region transaction rather than to import from non-member nations.

The situation of rubber exports to three major partners is still positive. Thai products occupied the largest market share during 1998–2001 in Japan and China. Unfortunately, Thailand could only take the second seat to Indonesia in the U.S. market, which mainly imported rubber bar, a product which Thailand seems to rank behind Indonesia.

Finally, it comes to the question of how Thailand could better gain a position itself in the world market. It has been unfortunate that Thailand was unable to exercise its own pricing strategy even though it is the largest manufacturer and exporter of natural rubber products. Instead, Singapore, as a go-between takes the role in price setting. This is a major concern which Thailand has to address and resolve in due time. Thailand needs to seriously control the domestic supplies in order to maintain the price stability as a short-term solution. In the longer run, Thailand must develop itself to become a rubber trade center and thereby replacing Singapore, and it also needs to take a leading role in producing rubber bars. Currently, Thailand is only holding the first place in the smoked rubber sheet production. In order to be successful in the world market, the country needs to consider and focus more on adding value to the products by curbing primary processed rubbers and gives more emphasis to process products instead.